

استراتژی توسعه‌ی منطقه‌ای (RDS^۱) راهکاری برای تدوین چشم‌انداز توسعه‌ی منطقه‌ای (مطالعه‌ی موردی شهرستان رشت)^۲

مجید یاسوری

استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه گیلان

yasoori@um.ac.ir

مریم سجودی

دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه گیلان

msejodi1@yahoo.com

چکیده

هر برنامه‌ی توسعه‌ی مستلزم داشتن چشم‌انداز است و ساختار برنامه‌ی توسعه (هدف، استراتژی، سیاست و اقدامات مهم)، راهسیت برای دست‌یابی به چشم‌اندازی واقع‌بینانه. هدف این پژوهش دستیابی به چشم‌انداز توسعه‌ی شهرستان رشت، اهداف کلان و بخشی آن و همچنین مهم‌ترین استراتژی‌ها و اقدامات مربوط به آن بوده است. حال از آن جایی که استراتژی توسعه‌ی منطقه‌ای (RDS) به عنوان یکی از آخرین دستاوردهای جامعه‌ی علمی، برای دستیابی به توسعه و تعادل منطقه‌ای بوده است، تحقق کامل آن در تدوین چشم‌انداز منطقه‌ی می‌باشد. بنابراین جهت دستیابی به هدف فوق، با مطالعه اسناد بالادست و نظرات کارشناسی با مدل سوات به اولویت‌رایی توسعه‌ی منطقه پرداخته شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که در ماتریس ارزیابی موقعیت استراتژیک و اقدام به تفکیک بخش‌های ۱۶ گانه ۸ بخش در موقعیت تهاجمی، ۵ بخش رقابتی، ۲ بخش محافظه‌کارانه و تنها یک بخش تدافعی بوده است؛ که این امر بیان‌گر لزوم‌گزینش استراتژی تهاجمی و رقابتی در بیش از نیمی از بخش‌هاست که در حالت اول تمرکز غالباً بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی است (حداکثر استفاده از فرصت‌ها با استفاده از نقاط قوت شهرستان) و در حالت دوم بر نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز است (استفاده از نقاط قوت شهرستان برای مواجهه با تهدیدها). با توجه به این مباحث؛ افزایش سهم و بالا رفتن جایگاه شهرستان در سطح استانی و ملی، توسعه‌ی پایدار منطقه‌ای شهرستان، ارتقا سطح مدیریتی شهرستان (کسب اختیارات بیشتر)، واگذاری برخی نقش‌ها و کارکردهای شهر رشت به سایر، نقش‌پذیری‌های جدید شهر رشت بر اساس اهداف توسعه‌ی منطقه‌ای، ملی و فراملی؛ از مهمترین اهداف توسعه‌ی شهرستان تعیین گردید.

کلید واژگان: استراتژی توسعه‌ی منطقه‌ای (RDS)، اهداف بخشی و کلان، چشم‌انداز، شهرستان رشت.

^۱- Regional Development Strategy

^۲ - مقاله‌ی حاضر برگرفته از پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد دانشگاه گیلان با عنوان "تدوین الگوی استراتژی توسعه‌ی منطقه‌ای برای شهرستان رشت" می‌باشد.

مقدمه و طرح مساله

چشم انداز به صورت توصیفی مسائلی نظیر رسالت شهر و شهرداری، ارزش های اساسی آن، معیارهای عملکرد و... را تبیین نموده و چارچوبی ایده آل از آینده را ترسیم می نماید که سازمان در جهت رسیدن به آن است؛ همان گونه که شهرستان رشت به عنوان مرکز منطقه ای هدایت گر تعاملات منطقه ای، مستلزم فراهم آمدن امکانات و تجهیزاتی می باشد. در واقع چشم انداز، اعلامیه جهت گیری سازمان می باشد و بیان گر هویت، آرمان و چگونگی رسیدن به آن است. همان گونه که یوگی بررا می گوید؛ اگر ندانید کجا می خواهید بروید، بعید است بتوانید به آن جا برسید (2002 Farley & Costanza, 245). حال با توجه به ماهیت پویای شهرها، شناسایی مسائل راهبردی از مهم ترین ضرورت ها برای کارآمدی فرایند تصمیم گیری است (حق جو، ۱۳۸۳: ۷۷)؛ که با بهره گیری از مدل های برنامه ریزی استراتژیک دامنه ی وسیعی از مسایل مدیریتی، اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و کالبدی شهرها بر مبنای شرایط درونی و فرصت های بیرونی حل می گردد (صابری و همکاران، ۱۳۹۱: ۶۱ و Phonmpenh, 2005.1). بر این اساس یکی از منسجم ترین این راهبردها؛ راهبرد توسعه ی منطقه ای (RDS) به عنوان رویکردی نوین، کارآمد و آزموده شده جهت دستیابی به توسعه ی پایدار منطقه ای می باشد (داگلاس، ۱۳۸۹: ۶۹). بر اساس این استراتژی، شهرها به عنوان اجزای تشکیل دهنده ی زیر مناطق، درگیر فرایند راهبرد توسعه ی منطقه ای (RDS) خواهند بود. بنابراین در این پژوهش راهبرد توسعه ی منطقه ای (RDS) به عنوان راه حلی اجرایی برای توسعه ی یکپارچه و هماهنگ منطقه می باشد. RDS به عنوان گونه ای از برنامه ریزی راهبردی در سطح منطقه (DRD.2001:140)؛ یک هماهنگی جامع بین تمامی برنامه های شهری و منطقه ای در راستای توسعه بلند مدت ایجاد می کند و به عنوان رویکردی ضروری برای دولت ها به منظور از بین بردن اختلافات ساختاری منطقه ای و ایجاد فرصت برابر برای تمامی مناطق جهت جذب سرمایه گذاری خارجی با استفاده از توان های زیر مناطق^۳ و یکپارچه سازی اقدامات منطقه ای می باشد. این طرح در مناطقی چون ایرلند شمالی، استونی، مورواویای جنوبی و کردستان عراق انجام یافته است. این راهبرد قلمرو یک برنامه راهبردی توسعه ی شهری (منطقه) به معنای جغرافیایی آن است؛ اغلب طرح های RDS به دنبال ارتقای رقابت پذیری پویایی فضایی و ارتقای کیفیت زندگی در مقیاس منطقه ای اند (محمدی، ۱۳۹۲: ۳). از آن جایی که سند RDS طیف وسیعی از مسائل اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی را تحت پوشش قرار می دهد، هدف اصلی آن ایجاد چارچوبی جامع برای برنامه ریزی استراتژیک مناطق می باشد که نیازهای حال حاضر و آتی منطقه را در نظر می گیرد و با در نظر گرفتن اصل توسعه ی پایدار و رشد متوازن نقاط شهری و روستایی و سایر سکونت گاه ها، می تواند کیفیت زندگی را برای همه اقشار جامعه بهبود بخشد (پارسایی مقدم، ۱۳۹۳: ۳). به همین منظور پژوهش حاضر بر آن است تا جهت تدوین چشم انداز شهرستان رشت؛ از الگوی راهبرد توسعه ی منطقه ای (RDS) بهره گیرد. بدین منظور لازم است تا ضمن شناخت نقاط قوت و ضعف شهرستان در ابعاد مختلف و سپس با توجه به شناخت به دست آمده به تدوین چشم انداز، اهداف کلان و بخشی شهرستان پرداخته شود. از دلایل توجه به این امر، وجود پتانسیل ها و قابلیت هایی در زمینه های مختلف می باشد که تاکنون نتوانسته است نقش چندان شایسته و درخوری را در شهرستان ایفا نماید؛ لذا تدوین چشم انداز ضروری به نظر می رسد و می تواند به ایجاد یک همگرایی بین بخشی و هدایت و تقویت ارتباطات و هم پیوندی بین سکونت گاه های متعدد شهری منجر شود. در واقع در این پژوهش هدف از تدوین چشم انداز (سه موضوع جایگاه فعلی، جایگاهی که قرار است به آن برسیم و نحوه و چگونگی رسیدن به آن) در شهرستان رشت مد نظر قرار می دهد.

روش تحقیق

در این پژوهش از روش توصیفی- تحلیلی استفاده شده است. در ابتدا لازم بود با توجه به هدف پژوهش که تدوین چشم انداز برای شهرستان رشت بوده است؛ با مطالعه و بررسی اسناد فرادست، مجموعه ی مستندات استان و شهرستان اعم از طرح آمایش استان، طرح جامع شهرستان رشت، برخی از طرح های توسعه ی شهرستانی و... استخراج اولیه داده ها و شناسایی کلی نقاط قوت و ضعف داخلی و خارجی صورت گیرد؛ پس از این مرحله به منظور افزایش دقت کار در بخش های ۱۶ گانه، از ۱۱

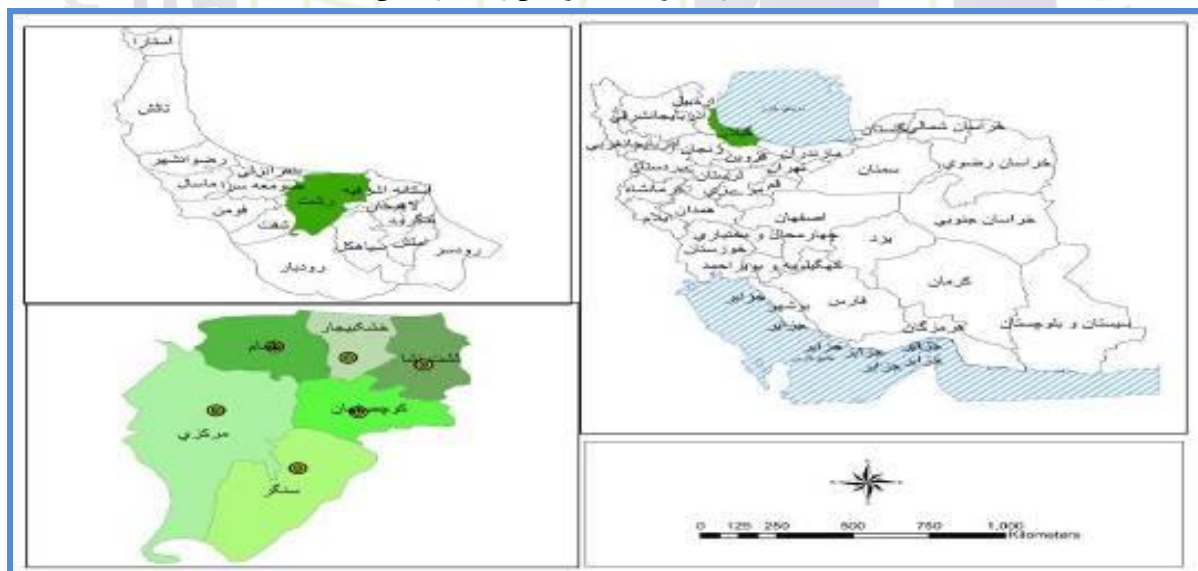
³ -Sub Regions

کارشناس در بخش‌های تخصصی جهت ارائه‌ی نظرات و اصلاح پرسشنامه استفاده گردید. پس از این مرحله ۴ کارشناس بومی که به مسائل شهرستان اشراف داشتند؛ پرسشنامه‌های تخصصی را مورد بازبینی و اصلاح نهایی قرار دادند. همچنین با توجه به عدم وجود طرح استراتژی توسعه‌ی منطقه‌ای (RDS) داخلی؛ اسناد و طرح‌های RDS تهیه شده در کشورهای کردستان عراق، ایرلند شمالی ۲۰۳۵، موراوایای جنوبی و استونی ۲۰۰۵-۲۰۱۵ و سپس اعمال تغییرات و اصلاحاتی در آن‌ها استفاده شده است. مطالعه‌ی اسناد مذکور سبب گردید تا نقاط ضعف و کمبودهای بخش‌بندی‌های انجام شده در طرح‌های مذکور مورد توجه قرار گیرد، به نحوی که با مطالعه و مقایسه‌ی اسناد مذکور و بخش‌بندی پژوهش حاضر می‌توان دریافت که پژوهش حاضر همپوشانی کاملی را بین موارد مورد توجه طرح‌های توسعه‌ی منطقه‌ای (RDS) مد نظر قرار داده است. پس از این مرحله، مجدداً جهت تعیین روش‌های تجزیه و تحلیل و انتخاب استراتژی و همچنین جهت جمع‌آوری و طبقه‌بندی دانش موجود، جهت امتیاز دهی به پرسشنامه‌ی سوات از ۱۵ کارشناس منتخب که از کارشناسان و خبرگان کشور، استان و شهرستان بودند استفاده گردید. بنابراین جهت انجام فرایند تکمیل پرسشنامه‌ی سوات مجموعاً از ۳۰ کارشناس استفاده گردید. سپس با توجه به نتایج حاصله، مجدداً بر اساس نظرات کارشناسی و مد نظر قرار دادن اسناد فرادست، به تدوین چشم‌انداز، اهداف کلان و بخشی و همچنین سیاست‌ها و اقدامات مربوط به آن پرداخته شد، تا اولویت‌های راهبردی توسعه منطقه مشخص گردد.

محدوده‌ی مورد مطالعه

شهرستان رشت که در این تحقیق به عنوان منطقه مورد مطالعه انتخاب گردیده است، مرکز استان گیلان می‌باشد و با جمعیت حدود ۹۲۰ هزار نفر بیش از ۳۶ درصد جمعیت استان را به خود اختصاص داده است. این شهرستان دارای ۶ بخش (مرکزی، خمام، خشکبیجار، سنگر، کوچصفهان و لشت‌نشاء)، ۶ نقطه شهری، ۱۸ دهستان و ۲۹۶ آبادی می‌باشد (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان گیلان، ۱۳۹۰) (نقشه شماره ۱).

نقشه شماره ۱- موقعیت شهرستان رشت در استان



مبانی نظری

استراتژی توسعه‌ی منطقه‌ای (RDS):

راهبرد توسعه‌ی منطقه‌ای الگویی از برنامه‌ریزی راهبردی است که در چالش برای مواجهه با مسائل جدید و پیچیده‌ی منطقه‌ای مطرح شده است. این راهبرد از دهه‌ی ۱۹۹۰ در برخی از کشورهای جهان با عنوان ابزار و چارچوب سیاستی توسعه‌ی منطقه‌ای مورد استفاده قرار گرفته است (محمدی، ۱۳۹۲: ۱). راهبرد توسعه‌ی منطقه‌ای یک سند بالادستی کلیدی برنامه‌ریزی است جهت دستورالعمل‌های راهبردی که در آماده‌سازی و هماهنگی برنامه‌های توسعه، بیانیه‌های سیاست برنامه‌ریزی

و اقدامات توسعه شهری و منطقه ای به کار می‌روند، تنظیم می‌کند. این رویکرد یک هماهنگی جامع بین تمامی برنامه‌های شهری و منطقه‌ای و الگوهایی را در راستای توسعه‌ی بلند مدت ایجاد می‌کند. راهبرد توسعه‌ی منطقه‌ای به عنوان یک ابزار ضروری برای دولت‌ها به منظور از بین بردن اختلافات ساختاری منطقه‌ای و ایجاد فرصت برابری و مساوات برای تمامی مناطق مطرح است. این راهبرد بر اهمیت برنامه‌ریزی هماهنگ تأکید می‌کند و در نهایت به مثابه‌ی ابزاری برای ایجاد جوامع پایدار شناخته می‌شود. علاوه بر این‌ها، این راهبرد یک ابتکار اجرایی نیز هست که جنبه‌های فضایی برنامه‌های توسعه‌ی منطقه‌ای را برای دولت‌ها روشن می‌سازد. همچنین متضمن جنبه‌های اقتصاد منطقه‌ای نیز است که هدفش بازسازی و متعادل کردن اقتصاد است. لذا این راهبرد توسعه‌ی پایدار در سطح مناطق را هدف‌گیری نموده است (AMEC, 2011) به نقل از پژوهان، ۱۳۹۳: ۲). این رویکرد به عنوان یک سند مدون دارای عملکردی راهبردی؛ روی مسائل مهم و کلیدی منطقه‌ی تمرکز کرده و در سطح ملی به دنبال کاهش تفاوت‌های منطقه‌ای است و با تأکید بر دو جنبه‌ی مهم برنامه‌ریزی یعنی جنبه‌ی فضایی فعالیت و سکونت در منطقه و نیز ماهیت فعالیت‌های اقتصاد منطقه‌ای، نوعاً دارای ماهیت آمایشی است و از اهداف آن یافتن مکان‌های مناسب به منظور سرمایه‌گذاری برای تسهیلات، ایجاد مشاغل و خدمات و پیش‌بینی منابع لازم برای فعالیت‌های اقتصادی با تأکید بر مکان آن‌ها است (Nawzad, 2011، به نقل از پژوهان، ۱۳۹۳: ۲). اهداف اصلی RDS عبارتند از: تحقق توسعه‌ی پایدار، ایجاد تعادل‌های منطقه‌ای، ارتقای کیفیت زندگی اجتماع محلی در مناطق جغرافیایی مشخص. RDS به دنبال ایجاد مناطقی پایدار پویا و مترقی از حیث اقتصادی، محیطی، اجتماعی و سیاسی است (1: DRD, 2008). RDS سیاست‌های کلان را برای نهاد‌های متولی توسعه‌ی منطقه‌ای ارائه می‌نماید. هم‌چنین نقش یک بازوی کمکی برای حکومت‌های منطقه‌ای جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی، استفاده از توان‌های زیرمناطق^۴ و یک پارچه‌سازی اقدامات منطقه‌ای را ایفا می‌نماید. قلمرو یک برنامه‌ی راهبردی توسعه‌ی شهری (منطقه) به معنای جغرافیایی آن است؛ اغلب طرح‌های RDS به دنبال ارتقای رقابت‌پذیری پویایی فضایی و ارتقای کیفیت زندگی در مقیاس منطقه‌ای اند (محمدی، ۱۳۹۲: ۳). در واقع راهبرد توسعه‌ی منطقه‌ای زمینه‌ساز برای برنامه‌ریزی‌های: تقویت رقابت اقتصادی منطقه‌ای و تلاش برای از بین بردن وضع نامساعد اجتماعی و اقتصادی؛ محافظت و ارتقای سرمایه‌های فیزیکی، طبیعی و مصنوعی منطقه؛ ارتقای مسکن، حمل‌ونقل، کیفیت آب، انرژی و راهبردهای دفع پسماندها، تهیه زیرساخت‌ها، فراهم آوردن خدمات عمومی و... راهنمایی‌های عمومی و تصمیمات سرمایه‌گذاری خصوصی مربوط به کاربری زمین؛ (Department for regional, 2010، به نقل از پژوهان، ۱۳۹۳: ۲) را فراهم می‌آورد. در واقع؛ توسعه منطقه‌ای یک اصطلاح گسترده است اما می‌تواند به عنوان یک تلاش عمومی برای کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای دیده شود؛ که غالباً با حمایت از ثروت تولید فعالیت‌های اقتصادی در مناطق (Pessoa Economia, 2008: 57). کارآفرینی، دانش؛ ظرفیت نوآوری به عنوان عوامل کلیدی زیربنای توسعه اقتصادی آینده و مسیر رشد مناطق به اجرا گذاشته شود و توان رقابت‌پذیری و پویایی مناطق را تضمین می‌نماید؛ به عبارتی؛ موقعیت مفهوم رقابت منطقه‌ای غالباً در راستای نظریات مرتبط با رشد اقتصادی منطقه و مراحل توسعه اقتصادی بررسی شده است (Huggins, Izushi, 2014: 259-259). (Prokop, Thompson).

چشم‌انداز و اهمیت تدوین آن در توسعه‌ی منطقه‌ای

هر برنامه‌ی توسعه مستلزم داشتن چشم‌انداز است و ساختار برنامه‌ی توسعه (هدف، استراتژی، سیاست و اقدامات مهم)، راهسیت برای دست‌یابی به چشم‌اندازی واقع‌بینانه. در واقع برنامه‌ی راهبردی که در فصل دوم توضیح داده شد؛ در راستای تدوین چشم‌انداز صورت می‌گیرد. چشم‌انداز به صورت توصیفی مسائلی نظیر رسالت شهر و شهرداری، ارزش‌های اساسی آن، معیارهای عملکرد و... را تبیین نموده و چارچوبی ایده‌آل از آینده را ترسیم می‌نماید که سازمان در جهت رسیدن به آن است؛ همان‌گونه که شهرستان رشت به عنوان مرکز منطقه‌ای هدایت‌گر تعاملات منطقه‌ای، مستلزم فراهم آمدن امکانات و تجهیزاتی می‌باشد. در واقع چشم‌انداز، اعلامیه جهت‌گیری سازمان می‌باشد و بیان‌گر هویت، آرمان و چگونگی رسیدن به آن است.

⁴ -Sub Regions

همان گونه که یوگی برآ می گوید؛ اگر ندانید کجا می خواهید بروید، بعید است بتوانید به آن جا برسید (Farley & Costanza, 2002: 245).

چشم انداز، تصویری از مقصد آینده سازمان را ترسیم کرده و منطق چگونگی مناسب بودن این مطلب برای منطقه را شرح می دهد این اعلامیه به سه سؤال اساسی زیر پاسخ می گوید:

ما به چه کاری مشغول هستیم؟ مأموریت

ما می خواهیم چه بشویم؟ آرمان

ما به چه ارزش هایی متصف می باشیم؟ ارزش ها

بنابراین؛ هدف چشم اندازسازی استنتاج و تجسم اهداف بلند مدت جامعه و هدف های استراتژیک برای برنامه ریزی فضایی و شهری پایدار است (MUSPP, 2007, 13) به نقل از اشرفی و جان بابا نژاد، ۱۳۹۲، ۱۲۴). در واقع چشم انداز سه موضوع جایگاه فعلی، جایگاهی که قرار است به آن برسیم و نحوه و چگونگی رسیدن به آن را مد نظر قرار می دهد.

یافته ها

در این بخش روش SWOT به تفکیک بخش بندی های ۱۶ گانه انجام گرفت. در مجموع ماتریسی با ۲۹ نقطه ی قوت، ۳۷ نقطه ی ضعف، ۲۲ فرصت و ۲۵ تهدید از آن حاصل آمد که مجموع موارد فوق ۱۱۳ مورد می باشد.^۵

• ویژگی های محیطی

قوت: شرایط اقلیمی و طبیعت سرسبز و منابع آب مناسب

ضعف: شتاب فزاینده ی عوامل آلاینده و مخرب منابع و عوامل طبیعی

فرصت: مجاورت با تالاب های انزلی و بوجاق

تهدید: کاهش آب ذخیره شده در سد سفید رود و ورود ته نشست و رسوب از بالادست، ۳

• ویژگی های اجتماعی و فرهنگی

قوت: نرخ بالای باسوادی

ضعف: افزایش ناهنجاری های اجتماعی نظیر: تبعیض و بیعدالتی مصرف گرایی و ظاهر نگری اعتیاد، طلاق، روابط نامشروع، سالخوردگی جمعیت، گرانی، فقر

فرصت: وجود اشتراکات فرهنگی با مناطق پیرامونی و استان های همجوار

تهدید: نرخ بالای طلاق در استان (رتبه سوم در کشور)

• جمعیت و نیروی انسانی

قوت: وجود جمعیت فعال زیاد، منابع انسانی تحصیل کرده و جوان، همبستگی و وحدت ملی و برخوردار از سابقه تمدنی دیرپا

ضعف: مهاجرت از روستا و خالی شدن روستاها از جمعیت.

فرصت: امکان افزایش بعد خانوار با سیاست های تشویقی جمعی،

تهدید: تمایل نسل جوان به زندگی انفرادی.

• ویژگی های اقتصادی منطقه (اقتصاد کلان و بخش مالی)

قوت: تمرکز مراکز اقتصادی و خدماتی و تولیدی به طور مستقیم و غیر مستقیم در شهرستان

ضعف: کمبود سرمایه برای تامین منابع مالی و طرح های بزرگ اقتصادی

فرصت: قرار گیری در مسیر کریدور بین المللی شمال - جنوب

تهدید: تاثیر پذیری فعالیت های اقتصادی استان از تصمیمات سیاسی و اقتصادی کلان ملی

• ویژگی های کالبدی

قوت: فاصله ی متناسب با سایر شهرستان ها در ارائه ی خدمات برتر

^۵ - لازم به توضیح است با توجه به گستردگی و حجم بالای موارد در هر بخش تنها به یکی از مهم ترین موارد قوت و ضعف داخلی و خارجی اشاره شده است.

ضعف: توزیع نامتوازن فعالیت‌ها در مسیرهای اصلی ارتباطی

فرصت: نزدیکی به پایتخت و شهرهای بزرگ و با اهمیت نظیر قزوین و کرج

تهدید: عدم نگاه ملی به مسائل زیرساختی استان و شهرستان با توجه به حجم بالای گردشگر وارده به منطقه

• کشاورزی

قوت: وجود قابلیت و پتانسیل‌های فراوان برای انجام فعالیت‌های کشاورزی

ضعف: پایین بودن بهره‌وری عوامل تولید و در نتیجه بالا بودن هزینه تولید و کاهش درآمد تولیدکنندگان

فرصت: نزدیکی به بزرگترین بازار مصرف کشور از نظر صدور محصولات کشاورزی

تهدید: هزینه‌های عامل‌های تولید تحت تاثیر شرایط تورمی کشور و نظام قیمت‌گذاری نامناسب در خرید تضمینی محصولات

کشاورزی که باعث غیراقتصادی شدن تولید محصولات می‌شود

• انرژی

قوت: وجود نیروگاه سیکل ترکیبی در رشت

ضعف: عدم استفاده از شرایط مساعد آب و هوایی استان در احداث نیروگاه.

فرصت: وجود رودخانه‌های متعدد و نیز شبکه آبیاری و زهکشی سفیدرود که در بسیاری از نقاط امکان احداث نیروگاه‌های

میکرو را فراهم می‌نماید

تهدید: عدم سرمایه‌گذاری دولت در بخش نیروگاه‌های میکرو

• صنعت و معدن

قوت: استقرار زیرساخت‌های مناسب در شهر صنعتی رشت و وجود زمینه‌های مناسب برای ایجاد خوشه‌های صنعتی و تکمیل

زنجیره‌های تولید و قابلیت پشتیبانی مناسب از صنایع وابسته و پیوسته به کشاورزی

ضعف: نبودن زنجیره‌های صنعتی - خدماتی برای تأمین نیازهای صنایع با یکدیگر و صرفه‌جویی‌های در مقیاس برای موارد

همپوشانی خدمات فنی، اداری و بازرگانی و ...

فرصت: وجود بازارهای حاشیه‌ای خزر

تهدید: تغییر مداوم قوانین و مقررات و سیاست‌های صنعتی، ارزی بانکی و بیمه‌ای و عدم پایداری لازم به قوانین و مقررات

موجود و نارسایی برخی از آنها مانند کمبود برخی مواد اولیه صنعتی و محدودیت‌های وارداتی آنها

• زیرساخت (حمل و نقل، ارتباطات، آب و بهداشت، مسکن)

قوت: وجود کلان‌شهر رشت، دارای تمرکز جمعیت، حوزه‌ی نفوذ وسیع، حجم عظیم فعالیت‌های خدماتی و بازرگانی مانند

خدمات برتر بهداشتی و درمانی، آموزشی، مراکز دانشگاهی و IT،

ضعف: زیرساخت‌های بخش بازرگانی از جمله انبارها، سردخانه‌ها، سیلوها و پایانه‌های صادراتی و وجود ضعف در ارائه‌ی

خدمات پشتیبان تولید

فرصت: استقرار در مسیر ارتباطی ملی و فراملی (مسیر ترانزیت)

تهدید: فراموش شدن برخی زیرساخت‌ها ی دارای توان ارائه‌ی خدمات به کشورهای همسایه و کسب درآمدهای ارزی در

شهرستان به دلیل استفاده از توان‌های مشابه در تهران

• آموزش و پرورش و آموزش عالی

قوت: بالا بودن توان آموزش فنی و حرفه‌ای و عالی

ضعف: گسترش بی‌رویه مراکز آموزش عالی

فرصت: تاکید بر قوانین برنامه‌های توسعه و اسناد فرادستی مانند سند چشم‌انداز

تهدید: عدم ارتباط موثر بین مراکز علمی و نهاد‌های آموزشی با جامعه و بازار کار

• بهداشت

قوت: پوشش نسبتاً جامع و فراگیر خدمات بهداشتی و درمانی و بالا بودن سرانه دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی

ضعف: عدم تجهیز بیمارستان‌ها به سیستم تصفیه فاضلاب

فرصت: ایجاد ارتباطات بیشتر با مراکز درمانی و بهداشتی تهران و سایر استان‌ها و کشورهای اطراف

تهدید: فراگیری بیماری‌های متعدد به علت وجود زمینه‌های انواع بیماری‌های ناشی از شرایط اقلیمی، تغذیه نامناسب و ...

• گردشگری، فرهنگ و میراث

قوت: وجود پتانسیل بالای طبیعی و قابلیت های متنوع در نواحی ساحلی، کوپایه ای، کوهستانی و جنگلی برای توسعه ی گردشگری طبیعی، تاریخی، فرهنگی و اکوتوریسم
ضعف: نامناسب بودن ارائه ی خدمات گردشگری
فرصت: قابلیت توسعه ی گردشگری وجود پتانسیل مناسب برای ایجاد تشکل های تعاونی در زمینه ی صنایع دستی با توجه به نقش پررنگ گردشگری

تهدید: ضعف اعتبارات ملی برای گردشگری با توجه به حجم ورودی گردشگران

• **ابعاد اجتماعی (زنان بی سرپرست، وضعیت اعتیاد، وضعیت زندانیان، طلاق و خودکشی)**

قوت: توجه دختران به تحصیلات و اشتغال و کسب درآمد

ضعف: وجود تعداد قابل توجهی از زنان بی سرپرست و بد سرپرست و آسیب دیده ی روحی و رسیدگی ضعیف که خانواده های آسیب دیده

فرصت: وجود سیاست های حمایتی دولت از خانواده های آسیب دیده، زنان بی سرپرست و بد سرپرست شهرستان
تهدید: عدم کفایت حمایت های مادی و معنوی از خانواده های آسیب دیده گاه منجر به افزایش جرایم، فساد و فحشا می گردد.

• **توسعه ی فضایی**

قوت: حوزه ی نفوذ و کارکردهای منطقه ای گسترده برخوردار از شبکه های زیربنایی نسبتا قوی (شبکه جاده ای، تولید و انتقال نیرو، خطوط انتقال فرآورده های نفتی، به عنوان استخوان بندی سازمان فضایی)

ضعف: نابرابری جغرافیایی در نظام شهری و خدماتی، توزیع نامتناسب فضایی جمعیت، امکانات زیرساختی و فعالیت ها و گرایش ها به سمت قطبی شدن مانند فعالیت های کوچک اقتصادی

فرصت: قرار گیری در کنار دریای خزر به عنوان مهم ترین امکان توسعه ی فضایی استان، به عنوان راه ارتباطی بین المللی (با کشورهای CIS) توان برپایی پیوندهای بازرگانی با حوزه ی دریای خزر، قفقاز، آسیای میانه، و شرق اروپا.

تهدید: فضایی ناشی از استقرار نامناسب جمعیت و فعالیت در منطقه

• **"GG" Good Governance (حکمرورایی خوب)**

قوت: ایجاد برخی چارچوب ها برای هماهنگی افقی و فرابخشی دستگاه های اجرایی

ضعف: تشکیلات دولتی گسترده و دیوانسالاری ناکارآ؛ بخش گرایی و تمرکز بالا در اداره شهرستان و اثر آن بر کارایی سامان و نظام سیاسی و مدیریتی

فرصت: تاکید بر تمرکز زدایی در کشور

تهدید: بی توجهی به مجموعه شهری (منطقه ی کلانشهری) در رشت در جایگاه گسترده ای فراتر از بخش بندی سیاسی- اداری کنونی در نظام تصمیم گیری کشور

• **بخش خصوصی**

قوت: تمایل بخش خصوصی به فعالیت در بخش های سودآور و پر بازده مانند تمایل به سرمایه گذاری در بخش بهداشتی و درمانی به علت تقاضای بالای این خدمات از سوی مردم

ضعف: فقدان و ضعف تقاضاهای موثر در جلب و جذب سرمایه و سرمایه گذاری خصوصی

فرصت: امکان بهره مندی از صندوق توسعه ی ملی و نرخ منفی بهره واقعی بانک ها، فاینانس و اوراق مشارکت

تهدید: تحریم های اقتصادی، تورم بالا، فقدان ثبات اقتصادی و پایین بودن تولید ناخالص داخلی و در آمد سرانه

در ادامه پس از تشکیل ماتریس های ارزیابی داخلی و خارجی به تفکیک بخش های ۱۶ گانه به علت حجم بالای جداول ارائه نگردید؛ نتایج حاصل از ماتریس موقعیت و تعیین موقعیت و جایگاه هر یک از بخش های ۱۶ گانه جهت تدوین چشم انداز و تحلیل های نهایی مورد توجه بوده است.

جدول ۱- موقعیت بخش‌های ۱۶ گانه در ماتریس موقعیت استراتژیک و اقدام (ماتریس موقعیت) (Space)

امتیازات عوامل داخلی و خارجی		وضعیت بخش در ماتریس موقعیت (SPACE)	بخش‌های ۱۶ گانه
خارجی	داخلی		
۲,۷۵	۳,۰۲	تهاجمی	ویژگی‌های محیطی
۲,۳۹	۳,۱۸	رقابتی	اجتماعی فرهنگی
۲,۲۳	۲,۶۰	رقابتی	جمعیت و نیروی انسانی
۲,۸۱	۲,۵۵	تهاجمی	اقتصادی (اقتصاد کلان و بخش مالی)
۳,۰۲	۳,۱۴	تهاجمی	ویژگی‌های کالبدی
۲,۴۴	۲,۷۱	رقابتی	کشاورزی
۲,۶۵	۳,۲۶	تهاجمی	انرژی
۲,۲۷	۲,۲۹	تدافعی	صنعت و معدن
۲,۲۷	۲,۶۱	رقابتی	زیرساخت
۳,۵۴	۲,۸۹	تهاجمی	آموزش و پرورش و آموزش عالی
۲,۸۰	۳,۱۳	تهاجمی	بهداشت
۲,۶۲	۲,۵۷	تهاجمی	گردشگری، میراث و فرهنگ
۲,۸۲	۲,۳۹	محافظه کارانه	ابعاد اجتماعی
۲,۴۴	۲,۶۶	رقابتی	توسعه فضایی
۳,۰۱	۲,۳۴	محافظه کارانه	حکمرانی خوب
۲,۵۶	۲,۶۱	تهاجمی	بخش خصوصی

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در جدول فوق مجموع امتیازات داخلی و خارجی هر بخش و موقعیت قرارگیری هر بخش در ماتریس موقعیت (SPACE) بیان شده است، بر اساس نتایج به دست آمده، به ترتیب بیشترین فراوانی شامل ۸، بخش در وضعیت تهاجمی، ۵ بخش در وضعیت رقابتی، ۲ بخش در وضعیت محافظه کارانه و ۱ بخش در وضعیت تدافعی بوده است؛ این شرایط بیان گر این است که تقریباً در غالب بخش‌ها باید اصول استراتژی تهاجمی و رقابتی را لحاظ نمود که با توجه به این که توضیح کامل ویژگی‌ها و نحوه‌ی کاربست استراتژی‌های فوق پیش از این اشاره گردید؛ مختصراً اشاره می‌گردد که در حالت اول تمرکز غالباً بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی است (حداکثر استفاده از فرصت‌ها با استفاده از نقاط قوت شهرستان). در حالت دوم بر بر نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز است (استفاده از نقاط قوت شهرستان برای مواجهه با تهدیدها) و پس از آن ماتریس ارزیابی موقعیت استراتژیک و اقدام به تفکیک بخش‌های ۱۶ گانه صورت گرفت که نتایج حاصله بیان گر قرارگیری ۸ بخش در موقعیت تهاجمی، ۵ بخش رقابتی، ۲ بخش محافظه کارانه و تنها یک یک تدافعی بوده است؛ که این امر بیان گر لزوم گزینش استراتژی تهاجمی و رقابتی در بیش از نیمی از بخش‌هاست که در حالت اول تمرکز غالباً بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی است (حداکثر استفاده از فرصت‌ها با استفاده از نقاط قوت شهرستان) و در حالت دوم بر بر نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز است (استفاده از نقاط قوت شهرستان برای مواجهه با تهدیدها).

لازم به ذکر است در پژوهش حاضر ادامه‌ی مراحل فرایند سوات از جمله استخراج راهبردهای پژوهش بر اساس ماتریس نقاط قوت و ضعف بیرونی و درونی، ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM) و ارزیابی و اولویت بندی استراتژی‌ها با استفاده از مدل QSPM صورت پذیرفت. که پژوهش حاضر بر نقش و تاثیر راهبرد توسعه‌ی منطقه‌ای تدوین اهداف، استراتژی‌ها و اقدامات تاکید داشته است. در جدول زیر به مهم‌ترین نقاط و ضعف درونی و بیرونی نهایی اشاره شده است.

جدول ۲- مهم ترین نقاط قوت و ضعف داخلی و خارجی استراتژی توسعه ی منطقه ای (RDS) در شهرستان رشت

0.069	وجود پتانسیل بالای طبیعی و قابلیت های متنوع در نواحی ساحلی، کوپایه ای، کوهستانی و جنگلی برای توسعه ی گردشگری طبیعی، تاریخی، فرهنگی و اکوتوریسم	قوت
0.067	وجود جمعیت فعال زیاد، نرخ بالای باسوادی، منابع انسانی تحصیلکرده و جوان،	
0.067	برخوردراری شهرستان رشت از فرودگاه بین المللی و خط آهن در دست اتمام،	
0.085	کمبود سرمایه برای تامین منابع مالی و طرح های بزرگ اقتصادی	ضعف
0.083	بالا بودن سن و عمر ماشین آلات صنایع بزرگ گیلان و پایین بودن سطح فناوری و کاهش توان رقابتی آنها	
0.082	شتاب فزاینده ی عوامل آلاینده و مخرب منابع و عوامل طبیعی	
0.104	همسایگی باکشورهای حاشیه خزر و قرار داشتن در مسیر کریدور شمال - جنوب	فرصت
0.102	نزدیکی به پایتخت و شهرهای بزرگ و با اهمیت نظیر قزوین، کرج	
0.096	مجاورت با منطقه آزاد اقتصادی انزلی	
0.050	عدم نگاه ملی به مسائل زیرساختی استان و شهرستان با توجه به حجم بالای گردشگر وارده به منطقه	تهدید
0.050	آشفته‌گی فضایی ناشی از استقرار نامناسب جمعیت و فعالیت در منطقه	
0.050	دخالت دولت در فعالیت های اقتصادی (رقابت دولت با بخش خصوصی)	

همان طور که در جدول فوق نشان داده شده است؛ در بین نقاط قوت؛ مهم ترین عامل از نظر کارشناسان، در بین مجموعه ی عوامل، مهم ترین نقطه ی قوت " وجود پتانسیل بالای طبیعی و قابلیت های متنوع در نواحی ساحلی، کوپایه ای، کوهستانی و جنگلی برای توسعه ی گردشگری طبیعی، تاریخی، فرهنگی و اکوتوریسم " از بخش (گردشگری، فرهنگ و میراث)؛ بوده است. در بین نقاط ضعف؛ مهم ترین عامل از نظر کارشناسان، در بین مجموعه ی عوامل، نقطه ی ضعف " کمبود سرمایه برای تامین منابع مالی و طرح های بزرگ اقتصادی " از بخش (ویژگی های اقتصادی منطقه) بوده است. در بین نقاط فرصت؛ مهم ترین عامل از نظر کارشناسان، در بین مجموعه ی عوامل، " همسایگی باکشورهای حاشیه خزر و قرار داشتن در مسیر کریدور شمال - جنوب " بوده که متعلق به بخش (کالبدی) بوده است. در بین نقاط تهدید؛ مهم ترین عامل از نظر کارشناسان، در بین مجموعه ی عوامل، " عدم نگاه ملی به مسائل زیرساختی استان و شهرستان با توجه به حجم بالای گردشگر وارده به منطقه " از (ویژگی های کالبدی) بوده است.

تدوین چشم انداز^۶

برای تحقق اهداف و کسب موفقیت باید تصویر روشنی از آینده داشته باشیم. یعنی علاوه بر این که افق چشم انداز باید طولانی باشد در عین حال چشم انداز باید تصویری روشن از آینده را نیز برای ما بیان نماید. چشم انداز جایگاهی است که به راحتی رقبا نمی توانند به آن دسترسی نمایند. چشم انداز آینده واقع گرایانه، قابل تحقق و جذاب را برای سازمان مد نظر قرار می دهد و بیان صریح سرنوشتی است که سازمان باید به سوی آن حرکت کند. در واقع چشم‌انداز هنر دیدن نادیدنی‌هاست. بدین تدوین اهداف، استراتژی‌ها و اقدامات مهم می تواند راه گشای امر فوق باشد. لازم به ذکر است که در پژوهش حاضر به طور جزئی وارد بخش های سیاست گذاری نشده است و به تدوین اهداف، استراتژی‌ها و اقدامات مهم در بخش بندی های ۱۶ گانه پرداخته شده است.

مهم ترین چشم انداز های توسعه ی شهرستان شامل موارد ذیل بوده اند:

- ۱- دست یافته به توسعه ی پایدار منطقه ای و متوازن در سطح نواحی داخلی و زیر مناطق
- ۲- ارائه دهنده ی خدمات برتر به لحاظ علمی و تکنولوژیکی در بعد منطقه ای، ملی و فراملی
- ۳- شهر رشت به عنوان ایفاگر نقش مدیریت و راهبردی تعاملات فراملی در منطقه ی آسیای جنوب غربی
- ۴- دارای اقتصاد متنوع و برخوردار از دانش پیشرفته و توانمند در تولید علم و فناوری روز مبتنی بر منابع انسانی متخصص، ماهر و نوآور و سطح بالای سرمایه اجتماعی

^۶- VISION

۵- دارای نقش کارآمد در عرصه تبادلات و جریان‌ات

تدوین اهداف منطقه

همان‌گونه که بیان شد، در این بخش برای رسیدن به برنامه‌ی توسعه‌ی شهرستان، الزامی به ورود به مباحث جزئی نبوده است و به راهبردها پرداخته شده است و اقدامات مهم هم مشخص شده‌اند. لازم به ذکر است که قبل از ورود به بیان اهداف بخشی پاره‌ای از اهداف کلان بر اساس مسائلی که بیشتر مورد تاکید و توجه کارشناسان شهرستان و استانی بوده است؛ پرداخته شده است. این‌گونه برداشت می‌شود که اهداف کلان همگی در راستای بهبود جایگاه شهرستان در سطحی منطقه‌ای بوده‌اند.

اهداف کلان

- افزایش سهم و بالا رفتن جایگاه شهرستان در سطح استانی و ملی
 - توسعه‌ی پایدار منطقه‌ای شهرستان
 - ارتقا سطح مدیریتی شهرستان (کسب اختیارات بیشتر)
 - واگذاری برخی نقش‌ها و کارکردهای شهر رشت به سایر
 - نقش‌پذیری‌های جدید شهر رشت بر اساس اهداف توسعه‌ی منطقه‌ای، ملی و فراملی
- در ادامه که به تدوین اهداف بخشی پرداخته شده است، همچنان به علت گستردگی بخش‌های مورد بررسی؛ از ارائه‌ی اطلاعات تفصیلی تهیه شده خودداری و تنها بر جهت‌گیری اصلی توسعه با ذکر مهم‌ترین اهداف، استراتژی‌ها و اقدامات اکتفا شده است.

اهداف بخشی

جدول ۳- اهداف، استراتژی و اقدامات مهم در بخش‌های ۱۶ گانه‌ی مورد بررسی در استراتژی توسعه‌ی منطقه‌ای (RDS) شهرستان

بخشها	اهداف	استراتژی	اقدامات مهم
محیط زیست	۱- ارتقاء سطح مشخصات محیط زیست شهری. ۲- حفاظت و احیای تنوع زیستی استان	۱- بهره‌برداری بهینه از منابع طبیعی و کاهش محدودیت‌های زیستی ۲- مدیریت یکپارچه‌ی منابع طبیعی به خصوص منابع آب با توجه به توان‌های طبیعی و زیست محیطی بالا	۱- هدایت اعطای تسهیلات بانکی برای بازسازی و نوسازی صنایع آلاینده محیط زیست و توسعه فناوری‌های پاک ۲- توسعه سیستم ریلی درون شهری و برون شهری در راستای کاهش انتشار گازهای آلاینده و گلخانه‌ای ۳- استفاده از ابزارهای مالی مانند وضع عوارض و مالیات بر واحدهای ایجادکننده آلودگی
انسان‌ها و فرهنگ و مهارت‌ها	۱- تقویت فرهنگ شهروندی با افزایش همبستگی و احساس تعلق مردم به شهر ۲- بهبود زیرساخت‌های توسعه‌ی فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی	۱- حفظ، بازسازی و توسعه هویت فرهنگی و اجتماعی ۲- بهره‌گیری از حمایت‌های دولتی و سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO) اصلاح سازمان اقتصادی و حقوقی برای رسیدن به برابری در حقوق و فرصت‌ها	۱- استفاده از قابلیت‌ها و توانمندی‌های تشکلی‌های اجتماعی ۲- ارتقای عملکرد سازمان‌های مرتبط با امور اجتماعی و فرهنگی و ایجاد فرهنگ‌سازی‌های موثر و کارا جهت بهبود در عملکرد زندگی فردی و اجتماعی مطلوب
جمعیت و نیروی انسانی	۱- افزایش میزان سلامت و کاهش مرگ و میر ۲- ارتقا روح همبستگی و وحدت با توجه به برخورداری از سابقه تمدنی دیرپا	۱- تغییر ساختار نامطلوب دموگرافیک و روند منفی جمعیت در بخش شهری و روستایی	۱- افزایش بعد خانوار از طریق نهادها و سیاست‌های تشویقی ۲- پرورش روحیه نظم و انضباط

موضوع	موضوع	موضوع	موضوع
۱- ایجاد مشاغل نوین با توجه به توانمندی های بالای شهرستان و نیروی بیکار بالای آن ۲- مهارت بخشی و ایجاد آمادگی وعلاقه جهت اشتغال مولد در بخش های کشاورزی، صنعت و خدمات	۱-توانمند سازی بخش های تولیدی با رویکرد صادرات ۲-توسعه ی روابط اقتصادی و تجاری با کشورهای حاشیه ی خزر ۳-ایجاد فرصت های اقتصادی و توسعه سیستم های بانکی، بهبود منابع بودجه، تنوع بخشیدن به منابع درآمد	۱-دستیابی به وضعیت مناسبی از اشتغال و جلوگیری از بیکاری (اقتصاد کلان) ۲-تحقق رشد مداوم اقتصادی	اقتصادی (اقتصاد کلان و بخش)
- استقرار، ساماندهی و توزیع مناسب فعالیت ها و خدمات در سطح شهرستانی - ایجاد راه های اصلی و فرعی متعدد جهت اتصال مناسب تر مناطق سکونت گاهی شهرستان به یکدیگر	۱- بهبود تعاملات فضایی از طریق اصلاح ساختار سکونت گاهی	۱-ساماندهی و اصلاح بافت و ساختار کالبدی موجود در شهرستان	کالبدی
۱-نوسازی و بازسازی ادوات، تجهیزات و ماشین آلات در جهت افزایش ضریب مکانیزاسیون کشاورزی	۱-حفاظت از اراضی کشاورزی و توسعه ی کمی و کیفی بخش کشاورزی با استفاده از فناوری های نوین	۱-ارتقاء و تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی با محوریت صادرات	کشاورزی
۱-افزایش نظارت بر رعایت استانداردها از جمله میث ۱۹ مقررات ملی ساختمان با هدف صرفه جویی در مصرف انرژی و تسهیل در صدور مجوز نیروگاه های مولد انرژی پاک و حمایت از این واحدها جهت برخورداری از مشوق های ملی	۱-توسعه ی صنایع دارای تکنولوژی برتر (high-tech) و انرژی های نو و پاک، سبز و دانش بنیان متناسب با وضعیت زیست محیطی شهرستان	۱-کاهش اتلاف انرژی در تمامی بخش های فعال شهرستان (مسکونی، کشاورزی، صنعت و معدن، انرژی و خدمات)	انرژی
۱-حمایت و پشتیبانی از توسعه صنایع بازیافت و فناوریهای سبز و پژوهش های کاربردی ۲-پایش و جلوگیری از برداشت بی رویه شن و ماسه از رودخانه ها ۳-الزام واحدهای صنعتی مستقر در شهرک ها ونواحی صنعتی به رعایت ضوابط زیست محیطی و پیش تصفیه	۱-برند سازی و هویت سازی صنایع به خصوص صنایع دستی شهرستان در جهت دستیابی به جایگاه واقعی و شایسته خود در سطح ملی و بین المللی	۱-ارتقا وضعیت بهره گیری از صنایع فعال در شهرستان ۲-توسعه صنایع دانش بنیان، پاک و دارای تکنولوژی بالا	صنعت و معدن
۱-تهیه برنامه و مدیریت یکپارچه ساماندهی و توانمندسازی سکونت گاه های نابسامان ۲-توسعه حمل و نقل عمومی از طریق سرمایه گذاران داخلی و خارجی با اولویت توسعه ۳-افزایش سهم تسهیلات بانکی و سایر ابزارهای مالی در تامین مسکن	۱-توسعه زیرساخت ها و بالا بردن توان رقابت پذیری گردشگری، کشاورزی و صنایع تولیدی ۲-توسعه ی تبادلات کالا و خدمات با استفاده از موقعیت های ارتباطی با اهمیت ۳-بهبود و توسعه ی زیرساخت های صنعت گردشگری و بستر سازی زمینه های جذب گردشگر داخلی و خارجی	۱-بهبود در وضعیت زیرساخت های شهری ۲-توسعه و ارتقای وضعیت حمل و نقل و راه های درون شهری و برون شهری	زیرساخت (حمل و نقل، ارتباطات، آب)
۱-ارتقا وضعیت و کارایی نظام آموزشی شهرستان رشت با توجه به نیازهای شهرستان ۲-انتقال بخشی از وظایف و کارکردهای آموزشی شهرستان به نواحی پیرامونی.	۱-افزایش دادن ارتباطات و هم افزایی بین مراکز آموزشی، علمی، تحقیقاتی، دانشگاه ها، بخش های مدیریتی، گسترش فعالیت های نوین ارتباطی ۲-گسترش فناوری های نوین علمی و آموزشی در راستای موقعیت آموزشی بالای شهرستان	۱- شناخت، پرورش و هدایت استعداد های افراد در جهت اعتلای فرد و جامعه ۲- ارائه خدمات آموزشی به شهروندان از طریق آموزش های غیر حضوری، حضوری و مجازی	آموزش و پرورش و آموزش عالی

<p>بهداشت</p>	<p>۱-ارتقاء سطح خدمات بهداشتی شهرستان ۲-تأمین موجبات و مشارکت فعالیت بخش غیردولتی در سرمایه گذاری های بخش درمان و بهداشت</p>	<p>۱-درگیر نمودن بخش های دولتی، خصوصی و غیر دولتی در امر بهداشت و سلامت ۲-افزایش دادن ارتباطات و هم افزایی بین مراکز آموزشی، علمی، تحقیقاتی، دانشگاه ها، بخش های مدیریتی.</p>	<p>۱-جذب سرمایه گذاری های بخش خصوصی جهت سرمایه گذاری در بخش بهداشت و درمان ۲-ارتقا و گسترش مراکز تخصصی و فوق تخصصی در سطح شهرستان</p>
<p>گردشگری، فرهنگ و میراث</p>	<p>۱-افزایش سهم گردشگری شهرستان در تولید ناخالص داخلی استان، ایجاد اشتغال، تقویت و تحکیم تعاملات منطقه ای، ملی و فراملی ۲-صیانت از میراث طبیعی، تاریخی و فرهنگی ملموس و ناملموس شهرستان</p>	<p>۱-بهبود و توسعه ی زیرساخت های صنعت گردشگری و بستر سازی زمینه های سخت افزاری و نرم افزاری جذب گردشگر داخلی و خارجی ۲-برند سازی و هویت سازی صنایع دستی شهرستان ۳- توسعه زیرساخت ها و بالا بردن توان رقابت پذیری گردشگری، کشاورزی و صنایع تولیدی</p>	<p>۱-تدوین سند راهبردی گردشگری ۲-تسهیل اجرای قوانین و مقررات موجود در بخش های مختلف صنعت گردشگری استان ۳-حمایت از برنامه های اجرایی گردشگری مذهبی، سلامت، دفاع مقدس، ورزشی، روستایی و عشایری، الکترونیک، دریایی و انجام گام های اجرایی ۴-شناسایی و توسعه ی ظرفیت های گردشگری روستایی (بوم گردی)</p>
<p>بهداشت اجتماعی</p>	<p>۱-کاهش سطح ناهنجاری های منطقه</p>	<p>۱-بهره گیری از حمایت های دولتی و سازمان های مردم نهاد (NGO) اصلاح سازمان اقتصادی و حقوقی برای رسیدن به برابری در حقوق و فرصت ها ۲-اعتلا معرفت دینی و هضم فرهنگی شهرستان رشت ۳-کاهش نقش ملاحظات و موانع فرهنگی و سیاسی،</p>	<p>۱-ایجاد هماهنگی بخش های عمومی و خصوصی مرتبط با جرایم ۲-اتخاذ تدابیر امنیتی بیش تر توسط دولت در محل های جرم خیز و اقداماتی به منظور کمک به خانواده ها، به خصوص گرو هایی که بیشتر در معرض آسیب قرار دارند ۳-اطلاع رسانی شفاف رسانه های جمعی برای تشویق گروه های آسیب پذیر درباره تسهیلات و فرصت هایی که جامعه برای آنان قرار داده است</p>
<p>توسعه ی فضایی</p>	<p>۱-بهبود سطح خدمات شهری و روستایی با اولویت مناطق ۲-ایجاد کارکردهای جدید توسعه ی فضایی با توجه به حوزه ی نفوذ وسیع و گسترده</p>	<p>۱-ارتقای جایگاه مدیریت و برنامه ریزی شهرستان در راستای تقویت ظرفیتهای توسعه استان ۲-بهبود تعاملات فضایی از طریق اصلاح ساختار سکونت گاهی ۳-تاکید بر تمرکز زدایی و کاهش عدم تعادل های منطقه ای ۴-سازماندهی، تقویت و توسعه ی خدمات برتر در جهت پشتیبانی از سایر فرایندهای توسعه ای شهرستان</p>	<p>۱-اصلاح نظام برنامه‌ریزی شهری در راستای تحقق پذیری طرح‌های توسعه شهری ۲-بازنگری در شرح خدمات طرح های توسعه شهری و تبیین اقتصاد شهر ۳-استفاده از کمک های مالی و فنی منابع اعتباری بین المللی در زمینه توسعه پایدار</p>
<p>حکمرانی</p>	<p>۱-جلب مشارکت مردم، سازمان ها، نهادها و تشکل های غیر دولتی ۲-ایجاد هماهنگی با نهادها، سازمان ها و مراکز دولتی در راستای بهبود زندگی مردم</p>	<p>۱-کاهش تصدی گری در راستای تمرکز زدایی ۲-ارتقای جایگاه مدیریت و برنامه ریزی شهرستان در راستای تقویت ظرفیتهای توسعه استان ۳-افزایش تمرکز زدایی و سیاست های حمایتی و تشویقی در زمینه های مختلف</p>	<p>۱-اصلاح نظام مدیریت شهری و روستایی ۲-اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات مغایر با مولفه های حکمروایی خوب ۳-اصلاح و بهبود نظام مدیریتی به منظور حفظ و نگهداری پروژه‌های عمرانی اجرا شده در روستاها و جلوگیری از تبدیل روستاها به شهر و فرار جمعیتی</p>

۱- جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی از طریق افزایش تعرفه‌ها و اعطای تسهیلات؛ ۲- استفاده از توانمندیهای بخش خصوصی برای مقابله با آلودگی های زیست محیطی	۱- ایجاد فرصت های اقتصادی و توسعه سیستم های بانکی، بهبود منابع بودجه، تنوع بخشیدن به منابع درآمد ۲- زمینه سازی جذب حداکثری سرمایه گذاری های منطقه ای، ملی و بین المللی با محوریت سرمایه گذاران بومی و گیلانیان مقیم خارج از استان	۱- افزایش سهم بخش خصوصی از واگذاری ها ۲- افزایش جذب سرمایه های خارجی برای خرید سهام شرکت های مشمول واگذاری
--	--	---

نتیجه گیری

هدف اساسی پژوهش حاضر تدوین چشم انداز منطقه ای با بهره گیری از استراتژی توسعه ی منطقه ای (RDS) بوده است. در واقع تدوین اهداف، استراتژی ها و اقدامات مهم می تواند راه گشای تدوین موفقیت آمیز استراتژی توسعه ی منطقه ای باشد. بر اساس استراتژی منتخب پژوهش حاضر، توسعه در صورتی به اهداف بنیادین خود اعم از: تعادل فضایی، رشد متوازن در منطقه ای و سطح بخشی، کاهش فقر و نابرابری، حذف شکاف های بین مناطق و تامین عدالت اجتماعی و منطقه ای، بالا بردن ظرفیت مشارکت مناطق و... دست می یابد که چشم اندازها و اهداف بیان شده نه تنها محدوده ی مورد مطالعه، بلکه کل منطقه ی درگیر با نگاهی جامع و سیستمی مورد توجه قرار گیرد. حال با توجه به فراگیری و جامعیت این رویکرد نوین می توان تدوین چشم اندازهای به نسبت جامع تری را نسبت به دیدگاه های پیشین در نظر داشت. این امر همان تفاوت استراتژی توسعه ی منطقه ای (RDS) با سایر رویکردهای مطرح در امر توسعه است، بدین صورت که RDS علاوه بر دوری از دیدگاه های صرف اقتصادی، مجموعه ای وسیع از عوامل را در امر توسعه دخیل می داند و به شدت بر تمرکز زدایی و بالا بردن توان رقابت پذیری مناطق تاکید می ورزد. می توان آن را در تمام سطوح برنامه ریزی به کار گرفت، چرا که تهیه و اجرای دقیق اجرای این استراتژی این اطمینان را به برنامه ریزان جهت مطالعات بعدی می دهد که RDS تهیه شده مشخص کل مجموعه درگیر با منطقه ی مورد نظر را اعم از سطوح فرادست و سطوح زیر دست در نظر گرفته است. همچنین حل کردن مسائل شهرستان تنها به خود شهرستان بستگی ندارد و به شدت افزایش رقابت پذیری مناطق شهری پایین تر از شهرستان و تمرکز زدایی از مرکز شهرستان توصیه می شود که این امر می تواند ظرفیت و نیروی شهرستان را در راستای نقشی فرامنطقه ای سامان دهی نماید. که در شرایط کنونی به علت تمرکزگرایی شدید و بار مسئولیت بالای شهرستان و عدم رقابت پذیری سایر مناطق، شهرستان رشت را از آن باز داشته است. وجود فرصتهای ویژه نظیر؛ مجاورت با منطقه آزاد انزلی، نزدیکی به پایتخت و شهرهای مهم کشور، وجود کریدور شمال جنوب می تواند زمینه های توسعه منطقه ای شهرستان و در نهایت استان را به دنبال داشته باشد.

در ادامه به مهمترین پیشنهاداتی که فرایند تحقق استراتژی توسعه منطقه ای را تسریع می بخشند اشاره می گردد:

- تهیه و اجرای طرح استراتژی توسعه ی منطقه ای (RDS)، استان که این امر می تواند در توسعه ی فضایی، تعادل بخشی، شکل گیری شبکه ی شهری متوازن بسیار موثر باشد.
- توجه به سلسله مراتب شهری؛ چرا که نبود شهر درجه دو، باعث شکاف عمیقی در استان گردیده است.
- بالا بردن توان و ظرفیت رقابت پذیری نواحی وابسته و حوزه ی نفوذ شهرستان رشت
- واگذاری برخی اختیارات و مسئولیت های منطقه ای و ملی به شهرستان رشت که این امر در صورت تداوم می تواند به پذیرش مسئولیت ها و نقش های فراملی نیز منجر شود.
- افزایش جلب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی با توجه به نقش غیر قابل انکار عوامل اقتصادی در توسعه ی منطقه.
- اصلاح ساختار فضایی منطقه به منظور تسهیل و جا به جایی کالا و جمعیت.
- آینده پژوهی و پیش بینی زمین مورد نیاز فعالیت های آتی، با توجه به محدودیت زمین در شهرستان.

منابع

- اشرفی، یوسف؛ جان بابا نژاد، محمد حسین (۱۳۹۲). تدوین چشم انداز سازمانی در چارچوب برنامه ریزی راهبردی؛ نمونه موردی: شهر ساوه. فصلنامه مطالعات برنامه ریزی شهری، سال اول، شماره دوم، صفحات ۱۵۵-۱۲۳.

- پارسایی مقدم، حسنا (۱۳۹۳). تدوین الگوی راهبرد توسعه ی منطقه ای (RDS) شهرستان همدان نمونه ی موردی: شهرستان همدان. استاد راهنما: تقوایی، علی اکبر، دانشگاه تربیت مدرس.
- پژوهان، موسی (۱۳۹۳). راهبرد توسعه ی منطقه ای (RDS) و راهبرد شبکه ی منطقه ای (RNS)؛ مقدمه ای بر ادغام یک دستورالعمل توسعه ای در یک پارادایم نظری. همایش ملی نظریه های نوین در معماری و شهرسازی، قزوین.
- حق جو، محمد رضا (۱۳۸۲). تحلیل مناسبات محیطی در مدیریت گسترش فضایی کلان شهرها. فصلنامه ی مدیریت شهری ، شماره ۱۷.
- داگلاس، مایک (۱۳۸۸). استراتژی ایجاد شبکه ی منطقه ای به منظور تقویت پیوندهای میان روستا و شهر، دستور کاری برای پژوهش های سیاستگذاری با اشاره به کشور اندونزی (قسمت دوم)، مترجم: لطیفی، غلامرضا، دوره نوزدهم، شماره هفتاد و پنج، صفحات ۶۷-۷۷.
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان (۱۳۹۴). خلاصه گزارش طرح آمایش سرزمین استان.
- صابری، حمید؛ ضرابی، اصغر؛ محمدی، جمال (۱۳۹۱). اولویت بندی استراتژی های توسعه ی شهر (CDS) با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی AHP مطالعه موردی کلان شهر اصفهان، فضای جغرافیایی، شماره ۳۹.
- محمدی، علیرضا، ۱۳۹۲، «راهبرد توسعه ی منطقه ای (RDS)»، اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه ی پایدار، تهران.
- Farley Joshua, Costanza Robert (2002), Envisioning shared goals for humanity: a detailed, shared vision of a sustainable and desirable USA in 2100, *Ecological Economics*, Vol 43, pp 245-259.
- Huggins. Robert, Izushi. Hiro, Prokop. Daniel, Thompson.Piers (2014). Regional competitiveness, economic growth and stages of development. Preliminary communication. UDC 332.14:330.34. vol. 32. 2. PP255-283.
- Phonm Penh Municipality, (2005), "City Development Strategy", 2005-2015.
- PESSOA. Argentino. Economia Faculdade de (2008). tourism and regional competitiveness: the case of the portuguese douro valley.
http://www.fep.up.pt/investigacao/workingpapers/08.10.28_wp299.pdf
- UK Department for Regional Development (DRD).(2003) Northern Ireland Regional Development
- UK Department for Regional Development (DRD).(2008) Northern Ireland Regional Development
- UK Department for Regional Development (DRD).(2013) Northern Ireland Regional Development Strategy 2035. for Northern Ireland. Department for Regional Development. Strategic Planning and Co-ordination Division. From: www.drni.gov.uk/RDS2035. Accessed on 18 November 2013.